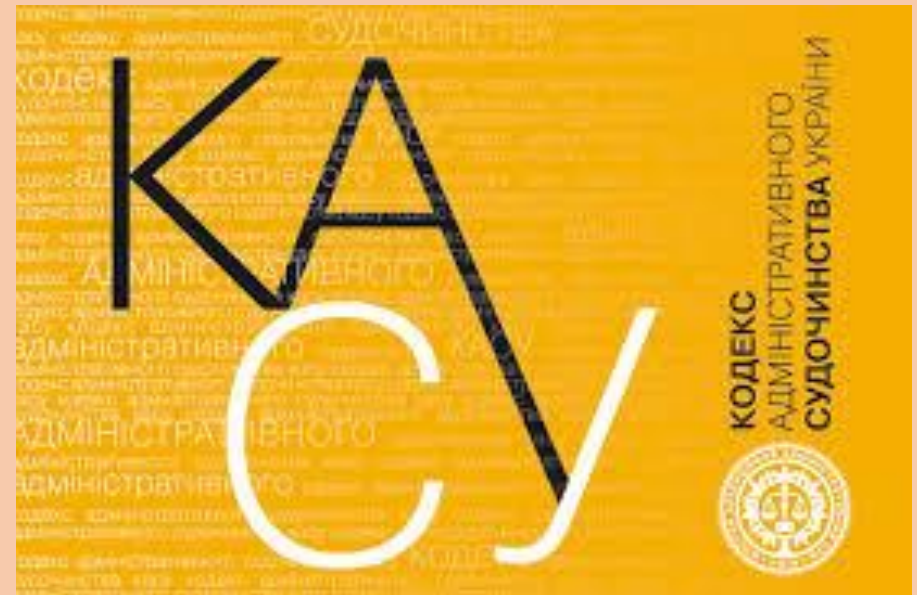

«Розвиток та становлення адміністративної юстиції в сучасному суспільстві»

1. Адміністративні суди України: становлення та перспективи розвитку
2. Звернення до суду: провадження в адміністративній справі
3. Докази і доказування в адміністративному судочинстві
4. Електронний суд – спрощення доступу до правосуддя
5. Розгляд спорів щодо виборчого процесу адміністративними судами України
6. Особливості реалізації права на судовий захист в умовах пандемії (карантину)

I Адміністративні суди України: становлення та перспективи розвитку

Однією з основних ознак правової держави є право на доступ до правосуддя та справедливий судовий розгляд.

Згідно зі ст. 55 Конституції України кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб, які зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України (ст.19 Конституції України)

Забезпечення гарантій суб'єктивних прав громадян у відносинах з адміністративними органами є обов'язком правової держави, що обумовлює необхідність створення адміністративної юстиції в Україні, яка б, з одного боку, захищала суб'єктивні права громадян, а з іншого — за допомогою судової практики забезпечувала законність діяльності органів державної влади і, таким чином, сприяла зміцненню правопорядку в державі

Отже, запровадження адміністративного судочинства зумовлене правовою природою публічно-правових спорів, де громадянину протистоїть потужний адміністративний апарат.

06 липня 2005 року Верховна Рада України прийняла Кодекс адміністративного судочинства України

- Нормативно-правовий акт став правовою гарантією захисту прав, свобод та інтересів людини і громадянина у нашій державі, а також правовою основою створення та початку діяльності адміністративних судів в Україні

15 грудня 2017 року Кодекс адміністративного судочинства України був викладений у новій редакції

- Завданням адміністративного судочинства є справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судом спорів у сфері публічно-правових відносин з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних поноважень

Серед етапів розвитку адміністративної юстиції як складової адміністративної та судової реформ можна виділити наступні:

- ❖ реформування системи судів у відповідності до Конституції України, в тому числі запровадження системи адміністративних судів;
- ❖ правове забезпечення правосуддя у сфері адміністративно-правових відносин;
- ❖ організаційне, матеріально-технічне, кадрове та інше забезпечення діяльності адміністративних судів тощо.

II Звернення до суду: провадження в адміністративній справі

Хто має право звернутися до суду?

Кожна особа має право звернутися до адміністративного суду, якщо вважає, що рішенням, дією або бездіяльністю суб'єкта владних повноважень порушені її права, свободи або інтереси (частина перша статті 5 Кодексу адміністративного судочинства України)

Куди звернутися?

Позовна заява в порядку адміністративного судочинства пред'являється до суду першої інстанції - місцеві адміністративні суди (місцеві загальні суди як адміністративні суди (районні, районні у містах, міські та міськрайонні суди) та окружні адміністративні суди), апеляційні адміністративні суди, Верховний Суд, - до компетенції якого віднесено розгляд і вирішення адміністративної справи

Протягом якого строку особа може звернутися до суду?

За загальним правилом, звернутися до суду з адміністративним позовом можна **протягом 6 місяців** з дня, коли особа дізналася, або повинна була дізнатися про порушення своїх прав, свобод чи інтересів. Перебіг строку на звернення до адміністративного суду починається від дня виникнення права на адміністративний позов, тобто, **коли особа дізналася або могла дізнатися** про порушення своїх прав, свобод чи інтересів (частина друга статті 122 Кодексу адміністративного судочинства України)

До якого суду звернутися (підсудність справи)?

№	Вид підсудності	Предмет позову	Який суд розглядає
1.	Предметна підсудність	Адміністративні справи з приводу рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень у справах про притягнення до адміністративної відповідальності	Місцевий загальний суд як адміністративний суд
		Адміністративні справи, пов'язані з виборчим процесом чи процесом референдуму, щодо: оскарження рішень, дій чи бездіяльності дільничних виборчих комісій, дільничних комісій з референдуму, членів цих комісій; уточнення списку виборців; оскарження дій чи бездіяльності засобів масової інформації, інформаційних агентств, підприємств, установ, організацій, їх посадових та службових осіб, творчих працівників засобів масової інформації та інформаційних агентств, що порушують законодавство про вибори та референдум; оскарження дій чи бездіяльності кандидата у депутати сільської, селищної ради, кандидатів на посаду сільського, селищного голови, їх довірених осіб.	
		Адміністративні справи, пов'язані з перебуванням іноземців та осіб без громадянства на території України, щодо: примусового повернення в країну походження або третю країну іноземців та осіб без громадянства; примусового видворення іноземців та осіб без громадянства за межі України; затримання іноземців або осіб без громадянства з метою їх ідентифікації та (або) забезпечення примусового видворення за межі території України; продовження строку затримання іноземців або осіб без громадянства з метою їх ідентифікації та (або) забезпечення примусового видворення за межі території України; затримання іноземців або осіб без громадянства до вирішення питання про визнання їх біженцями або особами, які потребують додаткового захисту в Україні; затримання іноземців або осіб без громадянства з метою забезпечення їх передачі відповідно до міжнародних договорів України про реадмісію.	
		Адміністративні справи з приводу рішень, дій чи бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби щодо виконання ними рішень судів у справах, передбачених вищезазначеними пунктами	
		Адміністративні справи щодо оскарження рішень Національної комісії з реабілітації у правовідносинах, що виникли на підставі Закону України "Про реабілітацію жертв репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років".	
		Адміністративні справи, що не підсудні місцевим загальним судам як адміністративним судам	
		Адміністративні справи щодо оскарження рішень, дій та бездіяльності Центральної виборчої комісії (окрім справ, підсудних Верховному Суду), дій кандидатів на пост Президента України, їх довірених осіб	Апеляційному адміністративному суду в апеляційному окрузі, що включає місто Київ

		Адміністративні справи про примусове відчуження з мотивів суспільної необхідності земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, що на ній розміщені		Апеляційним адміністративним судам
		Адміністративні справи щодо встановлення Центральною виборчою комісією результатів виборів або всеукраїнського референдуму, справи за позовом про дострокове припинення повноважень народного депутата України, а також справи щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності Верховної Ради України, Президента України, Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів		Верховний Суд
2.	Територіальна підсудність	Загальна	Позови до фізичної особи	За зареєстрованим місцем проживання / перебування фізичної особи (відповідача)
			Позови до юридичної особи	За місцезнаходженням юридичної особи (відповідача) згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань
		Виняткова	Адміністративні справи з приводу оскарження правових актів індивідуальної дії, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань)	За вибором позивача судом за зареєстрованим місцем проживання (перебування, знаходження) особи-позивача, або судом за місцезнаходженням відповідача
		Виключна	Адміністративні справи з приводу оскарження нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України, міністерства чи іншого центрального органу виконавчої влади, Національного банку України чи іншого суб'єкта владних повноважень, повноваження якого поширюються на всю територію України, крім випадків, передбачених кодексом; 1. адміністративні справи з приводу оскарження рішень Антимонопольного комітету України з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель та рішень у сфері державної допомоги суб'єктам господарювання; 2. адміністративні справи, відповідачем у яких є дипломатичне представництво чи консульська установа України, його посадова чи службова особа; 3. адміністративні справи про анулювання реєстраційного свідоцтва політичної партії, про заборону (примусовий розпуск, ліквідацію) політичної партії	Окружний адміністративний суд, територіальна юрисдикція якого поширюється на місто Київ
			Адміністративні справи з приводу оскарження рішень суб'єктів владних повноважень, прийнятих на контрольних пунктах в'їзду (виїзду) на тимчасово окуповану територію, їхніх дій або бездіяльності	За місцезнаходженням відповідного контрольного пункту

III Докази і доказування в адміністративному судочинстві

Докази в адміністративному судочинстві є будь-які дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин (фактів), що обґрунтовують вимоги і заперечення учасників справи, та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи

письмові,
речові та
електронні

висновки
експертів

показання
свідків

Предметом доказування є обставини, які підтверджують заявлені вимоги чи заперечення або мають інше значення для розгляду справи й підлягають установленню під час ухвалення судового рішення

належність,
допустимість,
достовірність і
достатність
доказів

порядок надання
доказів учасниками
адміністративного
процесу та
витребування доказів
судом

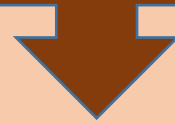
дослідження
доказів

правила оцінки
та закріплення
доказів

Водночас до обставин, що не підлягають доказуванню, зараховано преюдиційні обставини – обставини, які визнаються сторонами процесу; загальновідомі факти та безспірні обставини (обставини, установлені рішенням суду в інших видах судочинства й категоріях справ).

IV Електронний суд – спрощення доступу до правосуддя

"Електронний суд" - це підсистема, що забезпечує обмін процесуальними документами (надсилання та отримання документів) в електронній формі між судами, органами та установами системи правосуддя, між судом та учасниками судового процесу, між учасниками судового процесу.

ПЕРЕВАГИ ЕЛЕКТРОННОГО СУДУ:

подання заяв, скарг,
клопотань тощо
онлайн

миттєвий перегляд
матеріалів та
документів
по справі

значна економія часу
та заощадження
коштів

ЕЛЕКТРОННИЙ СУД - ЦЕ:

зручно

просто

швидко

сучасно

V Розгляд спорів щодо виборчого процесу адміністративними судами України

Згідно з п.б. ч.1 ст. 19 Кодексу адміністративного судочинства України, спори щодо правовідносин, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму (виборчі спори) підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства

Важливо: спори, що виникли поза межами виборчого процесу або не стосуються його, не належать до виборчих спорів згідно КАС України, а тому розглядаються у загальному порядку

Юрисдикція:

Місцевим загальним судам, як адміністративним судам підсудні адміністративні справи, зокрема пов'язані з виборчим процесом щодо (п. 2 ч. 1 ст. 20 КАС України):

- ❖ оскарження рішень, дій чи бездіяльності дільничних виборчих комісій, членів цих комісій за місцезнаходженням відповідної комісії (ч. 5 ст. 273 КАС України);
- ❖ уточнення списку виборців (ч. 2 ст. 274 КАС України);
- ❖ оскарження дій чи бездіяльності ЗМІ, інформаційних агентств, підприємств, установ, організацій, їх посадових та службових осіб, творчих працівників засобів масової інформації та інформаційних агентств, що порушують законодавство про вибори та референдум, за їх місцезнаходженням (ч. 3 ст. 275 КАС України)
- ❖ оскарження дій чи бездіяльності кандидата у депутати сільської, селищної ради, кандидатів на посаду сільського, селищного голови, їх довірених осіб за місцезнаходженням територіальної виборчої комісії, яка зареєструвала кандидата (ч. 4 ст. 276 КАС України).

Окружним адміністративним судам підсудні адміністративні справи, пов'язані з виборчим процесом щодо:

- ❖ оскарження рішень, дій чи бездіяльності територіальних (окружних) виборчих комісій щодо підготовки та проведення місцевих виборів за місцезнаходженням відповідної комісії (ч. 4 ст. 273 КАС України)
- ❖ оскарження рішень, дій або бездіяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових та службових осіб, за їх місцезнаходженням (ч. 3 ст. 275 КАС України);
- ❖ позовні заяви з інших питань, визначених статтею 276 КАС України, а саме у справах щодо оскарження дій або бездіяльності кандидатів, їхніх довірених осіб, партії /блоку, місцевої організації партії, їхніх посадових осіб, за місцем вчинення дії чи місцем, де ця дія повинна бути вчинена (ч. 5 ст. 276 КАС України).

У випадку якщо:

- справа щодо пов'язаних вимог територіально підсудна різним місцевим адміністративним судам, то її розглядає один з цих судів за вибором позивача (ч. 2 ст.21 КАС України)
- справа щодо однієї з вимог підсудна окружному адміністративному суду, а щодо іншої вимоги (вимог) - місцевому загальному суду як адміністративному суду, таку справу розглядає окружний адміністративний суд (ч. 3 ст. 21 КАС України).
- справа щодо однієї з вимог підсудна апеляційному адміністративному суду, а щодо іншої вимоги (вимог) - місцевому адміністративному суду, таку справу розглядає апеляційний адміністративний суд (ч. 4 ст. 21 КАС України).

Загальний строк подання позовної заяви до суду щодо захисту виборчих прав громадян складає **5 днів** з дня прийняття рішення, вчинення дії або допущення бездіяльності

позовні заяви щодо рішень, дій чи бездіяльності дільничної виборчої комісії, членів цієї комісії, що мали місце у день голосування і під час підрахунку голосів та встановлення результату голосування можуть бути подані в **дводенний строк** з дня прийняття рішення, дії чи бездіяльності (ч.8 ст. 273 КАС України)

позовні заяви щодо уточнення списку виборців подається не пізніше як **за 2 дні** до дня голосування (ч.3 ст. 274 КАС України)

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ: Днем подання позовної заяви чи апеляційної скарги вважається день надходження до відповідного суду. Строки подання позовних заяв у виборчих справах не може бути поновлено. Тому, позовні заяви, апеляційні скарги, що подані після закінчення цих строків, суд залишає без розгляду.

Строки розгляду судом:

За загальним правилом, суд вирішує справи, що пов'язані з виборчим процесом, у дводенний строк після надходження позовної заяви.

Однак:

справи, що надійшли до дня голосування – у дводенний строк, але не пізніше ніж за дві години до початку голосування (до 6 ранку);

справи щодо уточнення списку виборців – у дводенний строк після надходження позовної заяви, але не пізніше ніж за 2 дні до голосування, якщо позовна заява надійшла за два дні до дня голосування – невідкладно (суд негайно вирішує питання щодо відкриття провадження, проводить підготовчі дії, викликає учасників справи та проводить судовий розгляд справи).

справи, що надійшли в день голосування, але після закінчення голосування – у дводенний строк після надходження позовної заяви;

справи, що надійшли в день голосування – вирішуються до закінчення голосування;

Важливо:

- Суди не можуть розглядати виборчі справи за правилами спрощеного позовного провадження, однак, за наявності підстав, такі справи можуть бути розглянуті у порядку письмового провадження.
- У виборчих справах суд проголошує повне судове рішення. Копії судових рішень невідкладно видаються учасникам справи чи надсилаються їм, якщо вони не були присутні під час його проголошення. За наслідками розгляду судами I інстанції, судові рішення набувають законної сили після закінчення строку апеляційного оскарження, в разі апеляційного оскарження – з моменту проголошення судового рішення суду апеляційної інстанції.
- Суд за наслідками апеляційного розгляду не може повертати справу на новий розгляд (ч. 2 ст. 272 КАС України).
- Оперативне та правильне вирішення судом спору в певній частині залежить і від сторін по справі, адже саме від вірного визначення підсудності вказаної категорії справ, від належного оформлення позовної заяви та матеріалів до неї, залежить кінцевий результат вирішення спору та реалізація виборчого права, гарантованого ст. 38 Конституції України.

VI Особливості реалізації права на судовий захист в умовах пандемії (карантину)

У зв'язку з пандемією коронавірусу 11 березня 2020 року Кабінет Міністрів України (далі – КМУ) постановою № 211 «Про запобігання поширенню на території України коронавірусу COVID-19» (зі змінами) встановив карантин, і на цей період у судах України запроваджено особливий режим роботи.

Особливий режим роботи у судах:

- ✓ роз'яснено громадянам щодо можливості відкладення розгляду справ у зв'язку із карантинними заходами та можливості розгляду справ в режимі відеоконференції;
- ✓ припинено всі заходи, не пов'язані з процесуальною діяльністю суду та забезпеченням діяльності органів судової влади (круглі столи, семінари, дні відкритих дверей тощо);
- ✓ припинено проведення особистого прийому громадян керівництвом суду;
- ✓ обмежено допуск в судові засідання осіб, які не є учасниками судових засідань;
- ✓ обмежено допуск у судові засідання та приміщення суду осіб з ознаками респіраторних захворювань: блідість обличчя, почервоніння очей, кашель;
- ✓ ознайомлення учасників судового процесу з матеріалами судової справи, за наявності такої технічної можливості, здійснювати в дистанційному режимі, шляхом надсилання сканкопій матеріалів судової справи на електронну адресу, зазначену у відповідній заяві, заяви про ознайомлення приймати через дистанційні засоби зв'язку;
- ✓ зменшено кількість судових засідань, що призначаються для розгляду протягом робочого дня;
- ✓ по можливості здійснювати судовий розгляд справ без участі сторін, в порядку письмового провадження;
- ✓ суддям та працівникам апарату суду при найменших ознаках захворювання вжити заходів щодо самоізоляції, повідомити про свій стан здоров'я відповідну установу охорони здоров'я та керівництво суду телефоном, e-mail.

Закон №540-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-2019)» (зі змінами).

Під час карантину, встановленого КМУ на запобігання поширення коронавірусної хвороби (COVID-19), процесуальні строки продовжуються на час такого карантину. Тобто Закон передбачив автоматичне продовження усіх строків загальної та спеціальної позовної давності, які встановлені законодавством.

Строк, який встановлює суд у своєму рішенні, не може бути меншим, ніж строк карантину, пов'язаного із запобіганням поширення коронавірусної хвороби (COVID-19);

Під час дії карантину учасники справи можуть брати участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів.

Підтвердження особи учасника справи здійснюється шляхом накладення електронного підпису, якщо особа немає такого підпису, то у порядку, визначеному Законом України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» або Державною судовою адміністрацією України».

Таким чином, законодавець закріпив дві умови для реалізації режиму відеоконференції:

- використання власного технічного засобу
- електронний цифровий підпис.

Дякую за увагу!